

AUGUST STRINDBERG

Huwelijksverhalen

Vertaald uit het Noors en van een nawoord
voorzien door Rita Verschuur

COLIBRI-BIBLIOTHEEK

Eerste Nederlandstalige uitgave © Rita Verschuur en
Uitgeverij Aspekt BV, 2003

Deze uitgave van World Editions kwam tot stand in
samenwerking met Uitgeverij Aspekt BV, 2015

Omslagontwerp Multitude

Omslagillustratie © Hollandse Hoogte/Plainpicture

ISBN 978 94 6237 151 4

NUR 302

De verhalen *Liefde en graan* en *Een poppenhuis* verschenen onder de titels *Kärlek och spannmål* en *Ett dockhem* voor het eerst in de bundel *Giftas I* van 1884, waaruit ook het eerste voorwoord is overgenomen. Het verhaal *Corinne* verscheen onder de titel *Mot betalning* voor het eerst in de bundel *Giftas H* van 1886, waaruit het tweede voorwoord is overgenomen. Het verhaal *Het groene oog* verscheen onder de titel *Taklagsöl* voor het eerst in 1906.

Niets uit deze uitgave mag verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt worden door middel van druk, fotokopie of op welke wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van World Editions BV, Breda, Nederland. Telefoon: 076 523 3533. Internet: www.worldeditions.org.

Voorwoord

INTERVIEW

De interviewer: Kijk eens aan, hebt u nu alweer een roman geschreven?

De schrijver: Inderdaad mijnheer, het is weer zo ver! Ik weet dat er zware straf op staat, maar ik kon het niet laten!

De interviewer: Maar ik vind het inconsequent op het schrijversschap af te geven en daarna zelf te gaan schrijven. Geeft u dat toe?

De schrijver: Inderdaad!

De interviewer: Dus u geeft toe, dat u inconsequent bent?

De schrijver: Dat geef ik toe! Ik ben net als alle andere schepsels onderworpen aan de wet der ontwikkeling, en na twee stappen vooruit doet de ontwikkeling er telkens weer één achteruit! Deze roman is een kleine stap achteruit (ook wel *rechute* genaamd) maar daarom hoeft u toch niet kwaad op mij te worden. Over een paar jaar zal ik, als dat mogelijk is, met romans en toneelstukken en dichtbundels ophouden!

De interviewer: Wat gaat u daarna dan ondernemen?

De schrijver: Daarna ga ik interviewer worden. Ja, dit zeg ik in volle ernst. Ik heb er namelijk genoeg van altijd maar te moeten raden wat de mensen bedoelen, vooral als ze boeken schrijven; ik wil hetzelfde gaan doen als u: ik wil het ze gaan vragen! Maar nu ter zake! Wat vindt u eigenlijk van mijn nieuwe boek?

De interviewer: In de eerste plaats vind ik het slecht geschreven. Het is niet goed uitgewerkt.

De schrijver: Als u eens wist hoe u de spijker op de kop slaat. Het is niet goed uitgewerkt! Dat was precies de bedoeling. Ik wilde namelijk een vrij groot aantal gevallen beschrijven, gewone gevallen, van verhoudingen tussen man en vrouw, en wilde niet vier uitzonderingsgevallen beschrijven, zoals mevrouw Edgren of zoiets hoogst wonderbaarlijks als Ibsen, waarnaar men zich dan meent te moeten richten. Daarom heb ik alleen een souper in Stallmästargården volledig uitgewerkt, waar u twee soorten zalm aantreft, met dille, verse komkommersla, biefstuk met Spaanse uitjes, een kippetje en aardbeien. Verder heb ik nog kreeftjes bij Rejners (van het vrouwelijke geslacht) en pannenkoeken in Djurgården; een tuin aan Norrtullsgatan met een bloeiende appelboom, zes

soorten bloemen en een paar nachtzwaluwen. Ten slotte vindt u er de Adolf Fredriks kerk en een floret, en minstens dertig scheepstermen, die ik uit een nautisch woordenboek heb gehaald. Is dat realistisch of niet?

De interviewer: Ja, maar de korvet Vanadis had u wat gedetailleerder moeten beschrijven, en in het Zwitserse dal miste ik een natuurschildering, iets waar u anders altijd zo sterk in bent. Zoals ik al zei, het is niet uitgewerkt. In de tweede plaats is uw boek onzedelijk. Geeft u dat toe?

De schrijver: Ja, dat geef ik toe, volgens uw begrippen, want als zedelijkheid inderdaad is wat men ervan gemaakt heeft, namelijk een tegennatuurlijk verschijnsel, dan is mijn boek onzedelijk, want het is geheel in harmonie met de natuur.

De interviewer: Dat is alleen maar Rousseau! En daar hoeft men niet op in te gaan! Maar in de derde plaats is uw boek reactionair. U die zo vrijzinnig bent, u hebt – hoe is het mogelijk – de draak gestoken met de vrouwenkwestie. Hoe durft u zoiets?

De schrijver: Ik geef toe dat er meer moed voor nodig is de draak te steken met dwaze modeverschijnselen, dan zich mee te laten zuigen door een conjunctuurgolf!

De interviewer: Vindt u de vrouwenkwestie een dwaas verschijnsel?

De schrijver: Ja, ik vind alle pogingen om de vrouw van de natuur los te maken even misdadig als eventuele pogingen om de man van de natuur te scheiden. En doet u mij nu een plezier, meneer de interviewer, en probeert u in te zien dat de huidige pogingen om de vrouw te bevrijden tegen-natuurlijk zijn, en niet straffeloos gedoogd zullen worden. Maar als u mijn voorwoord wilt lezen, zult u volledig zien en horen wat ik van de hele zaak vind! Wilt u dat?

De interviewer: Ik zou het nog liever te leen willen vragen.

De schrijver: Om het te laten drukken! Graag! Hoe meer mensen het te lezen krijgen, des te beter. Kijkt u eens, hier is het!

VOORWOORD

De vrouwenkwestie, waarop de fundamenteën van de maatschappij tegenwoordig lijken te steunen, is in mijn ogen overschat. De vrouwenkwestie, zoals die nu om zich heen grijpt, betreft slechts de cultuurvrouw, misschien 10 procent van de bevolking, en blijft dus beperkt tot een coterie. Maar de cultuurmens hangt zijn prestaties nu eenmaal altijd aan de grote klok, waardoor men de indruk zou krijgen dat de hele mensheid erbij betrokken

is. Bij de plattelandsbevolking of bij de boeren is de vrouwenkwestie opgelost. Moge dit voorbeeld tot lering strekken.

De boer en zijn vrouw hebben dezelfde opvoeding genoten. Als de één kan schrijven, kan de ander rekenen. Ze hebben het werk zo verdeeld (zonder daarbij zo ver in details te treden als de cultuurmens), dat ieder het gedeelte heeft gekregen dat hem door de natuur beschoren is, en de één beheerst geen enkel onderwerp dat de ander vreemd is. Ze zijn dus wel degelijk in een geestelijk huwelijk verenigd. De boerin kan haar man niet om zijn vrije positie benijden, want het is niet eervoller in een mesthoop te roeren dan in een pan, jonge ossen te temmen dan kinderen op te voeden. Het is zelfs behaaglijker binnenshuis of in de warme stal te zitten dan met de zon op je rug door de kleiige sloot te baggeren of tot aan je armen in de half bevroren modder een sleepnet voort te trekken. Als de man het beheer heeft over het weinige geld dat er binnenvloeit, dan heeft zijn vrouw de sleutel van de meelkist en de proviessiekamer. Wat zij 's winters met spinnen verdient, mag ze als zakgeld houden om er koffie en suiker van te kopen. Op de grond die zij kan erven, mag haar echtgenoot geen enkele aanspraak maken. Ze kan zich dus heel goed redden zonder 'eigen-

domsrecht van de getrouwde vrouw'. Als er wel eens iets in kranten heeft gestaan over boerinnen die door hun man zijn geslagen, dan had er even goed kunnen staan dat er boeren door hun vrouw geslagen zijn (maar de man past er wel voor op iets dergelijks in kranten te zetten). De sterkste heeft nu eenmaal het heft in handen, of hij nu man is of vrouw. Een boerin is haar man zelden ontrouw, in de eerste plaats omdat zij daarvoor geen tijd heeft en in de tweede plaats omdat ongetrouwde jongens liever naar meisjes gaan. De man is zelden ontrouw, omdat de meisjes niet naar een 'oude kerel' kijken en bovendien genoeg jongens om zich heen hebben.

De eigenschappen van man en vrouw variëren bij de natuurmens nauwelijks. Aangezien de vrouw tijdens haar zwangerschap minder goed in staat is zich te verdedigen en haar kinderen na de bevalling moet beschermen en voeden, stelt zij zich onder de hoede van de man. De man heeft haar dus niet onderdrukt. Zijn liefde voor haar als echtgenote en moeder van haar kinderen heeft haar er altijd voor behoed als slavin behandeld te worden. En de eerbied waarmee zelfs een boer zijn vrouw bejegt komt voort uit het feit dat hij door een vrouw is opgevoed – zijn moeder. De vrouw behandelt haar man niet met dit respect,

omdat zij de jongens in hun jeugd in het gareel geslagen heeft en zich daarom nog steeds boven de man verheven voelt. Ze is altijd en in de eerste plaats moeder. Kijk maar naar oma bij de kachel, hoe die de vader des huizes behandelt, nog steeds als een jongen.

De cultuurvrouw daarentegen is net zo bedorven als de man. De cultuurliefde is een zeer ingewikkelde aangelegenheid en in de allereerste plaats gestoeld op voortplantingsdrang. Toen de maatschappij zekerheid voor de kinderen begon te eisen en het huwelijk uitvond – en daarmee eigendom en maatschappelijke posities – werd deze natuurdrift verdrongen, door de hogere standen met het woord ‘zinnelijkheid’ betiteld en met galanterieën bemanterd. Wanneer een man op zoek was naar een vrouw, moest hij zijn belangstelling voor haar goede familie en haar bezittingen onder galanterieën wegmoffelen. Een gevolg hiervan was een afschuwelijke, huichelachtige aanbidding van de vrouw. Wanneer dit masker na de bruiloft werd afgedaan, voelde de vrouw zich bedrogen en zo ontstonden er heel wat ongelukkige huwelijken.

De cultuurvrouw is niet onderdrukt! Wanneer er een heer op een sofa in een vreemde kamer zit en er een vrouw binnenkomt, staat de heer

op. Wanneer een vrouw haar thee opgedronken heeft, treedt er een heer op haar toe om haar kopje weg te zetten. Wie zou zich het tegenovergestelde voor kunnen stellen. Een ongetrouwde heer die in Stockholm-Zuid woont, moet het niet in zijn hoofd halen nee te zeggen als hij te horen krijgt dat hij een vrouw naar Kungsholmen moet brengen. In gemengd gezelschap brengt de man een toast op de vrouw uit, haar dankend voor de eer die zij hem heeft bewezen! De verlovingstijd is voor de man een periode waarin hij zich moet bekwamen in alle mogelijke dienstvaardigheden, die hij na voltrekking van het huwelijk niet in praktijk kan brengen omdat zijn werk dan te veel van hem eist. De vrouw mist haar dienaar en vindt een gelijke. Maar die ziet ze voor een tiran aan!

Hoe is het eigenlijk gesteld met de tirannie van de man in het huwelijk? Meestal kiest de man een vrouw en meestal is hij verliefd op haar. De problemen die hem het trouwen bemoeilijken brengen hem in de waan dat het huwelijk een toestand van absoluut geluk met zich meebrengt, zodat hij zich, wanneer het eenmaal zo ver is, gewoonlijk teleurgesteld voelt. Hij ziet dat de engel een mens was, en zijn misrekening brengt hem uit zijn humeur. Maar hij houdt van haar! Dat zij dit ook doet is niet zo zeker, want zij kiest immers niet.